

RAQAMLI IQTISODIYOT - IQTISODIYOTNI BARQARORLASHTIRISH ASOSI

Olimova Ziyodaxon Baxtiyor qizi

“Kokand University” Andijon filiali Davolash ishi 1-bosqich talabasi

Annotatsiya.

Maqolada raqamli iqtisodiyot vositalaridan foydalanish mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni kengaytirishga yordam berayotganligi, nafaqat iqtisodiy, balki ekologik va atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va aholi bandligini ta'minlash dasturlarini globallashtirishga asoslangan ijtimoiy barqarorlikka aylanishi to'g'risida fikrlar yuritilgan

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyotning xususiyatlari, virtual iqtisodiyot vositalari, raqamli texnologiyalar, axborot texnologiyalari, xo'jalik yurituvchi subektlar, iqtisodiy faoliyat

Аннотация.

В статье рассматривается, как использование инструментов цифровой экономики способствует расширению экономических связей между странами, не только экономической, но и экологической защиты, рационального использования природных ресурсов и социальной стабильности на основе глобализации программ обеспечения занятости населения

Ключевые слова: особенности цифровой экономики, инструменты виртуальной экономики, цифровые технологии, информационные технологии, субъекты хозяйствования, экономическая деятельность

Abstract.

The article examines how the use of digital economy tools contributes to the expansion of economic ties between countries, not only economic but also environmental protection, rational use of natural resources and social stability based on the globalization of employment programs

Key words: features of the digital economy, tools of the virtual economy, digital technologies, information technologies, business entities, economic activity

Bugungi kunda dolzarb va eng ko'p muhokama qilinayotgan masalalardan biri – bu raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishidir. Shuningdek, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning eng yaxshi tajribalarini baholovchi tahlilchilar tomonidan ilmiy uslubiy materiallar va maqolalar tayyorlashda, barqaror rivojlanish shartlari va undan foydalanish samaradorligini baholashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bunday sharoitda raqamli iqtisodiyotning barcha tarmoqlari, birinchi navbatda uning real sektori bo'lgan xo'jalik yurituvchi sub'ektlarining rivojlanishi va iqtisodiy

ko'rsatkichlariga ob'ektiv ta'siri masalasi yetarlicha o'rganilmagan. Bizningcha, raqamli iqtisodiyot samaradorligini baholash uchun aynan shu narsa zarur. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 19 fevraldagi "Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalari sohasini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5349-sonli farmoni qabul qilinishi yuqoridagi ishlarni jadallashtirishda muhim ahamiyatga ega bo'ldi.

Davlat boshqaruvi tizimini yanada takomillashtirish, raqamli iqtisodiyotni joriy etish va rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish, investitsiya muhitini yaxshilash maqsadida 2018 yil 3 iyulda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi, "Raqamli ishonch" raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash jamg'armasini tashkil etish to'g'risida" PQ-3927-son 02.09.2018 qarorlari qabul qilindi.

2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasida esa, elektron hukumat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish masalalari qo'yildi. Ushbu strategiyaning 1-ustivor yo'nalishini 9-maqsadi «Elektron hukumat» tizimini rivojlantirish, elektron davlat xizmatlarining ulushini 100 foizga yetkazish hamda byurokraziyani bartaraf etishga, shuningdek, 25-maqsadi raqamli iqtisodiyotni asosiy «drayver» sohaga aylantirib, uning hajmini kamida 2,5 baravar oshirishga qaratilgan ishlarni olib borishga qaratildi.

Raqamli iqtisodiyotning ko'pgina muammolari hozirgi vaqtda tarqatish, xo'jalik yurituvchi subektlar faoliyati natijalari bilan almashish, moliyaviy sohada, ammo ma'lum darajada to'g'ridan-to'g'ri ishlab chiqarish jarayonlari, shu jumladan innovatsion jarayonlar va an'anaviy biznes jarayonlarining muammolaridir.

Raqamli iqtisodiyot dunyoning barcha mamlakatlarida, shu jumladan rivojlanayotgan mamlakatlarda juda yuqori sur'atlarda rivojlanib borayotganligini hisobga olib, uning vositalaridan foydalanish mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni kengaytirishga yordam beradi, Bu esa, o'z navbatida barqaror rivojlanish talablarini to'liq qondirishga imkon beradi. Shu jumladan nafaqat iqtisodiy, balki ekologik va atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va aholi bandligini ta'minlash dasturlarini globalashtirishga asoslangan ijtimoiy barqarorlik bo'lib hisoblanadi.

Raqamli iqtisodiyotning asosiy xususiyati sifatida bir qator olimlar virtual voqelikning faol rolini ta'kidlaydilar, bu esa iqtisodiy voqelikni to'ldiradi va Internet, mobil aloqa va boshqalardan keng foydalanish asosida iqtisodiy munosabatlarni o'zgartiradi. Bunday holda, birinchi navbatda, fazoviy sharoitga yondashuvlar o'zgaradi, ya'ni tanlangan sheriklarning joylashuviga yondashuv aloqa imkoniyatlarining kengayishi va ish siklini amalga oshirish qobiliyatiga bog'liq ravishda o'zgaradi.

Ammo shuni ta'kidlash kerakki, printsipial jihatdan, moliyaviy bo'lmagan va moliyaviy biznes sohasida (birinchi navbatda tadqiqot va ishlab chiqish) biznesning tashkiliy tuzilmalarini shakllantirish jarayonida o'zgaradi, chunki raqamli iqtisodiyot xizmatlarni (birinchi navbatda maslahatlashuvlar) taqdim etishda tajriba almashishni tezlashtiradi. ishlab chiqarishni rivojlantirishning eng samarali usullaridir.

Lekin, ma'lumotlar almashinuvining tezlashishi bilan bog'liq, bu aloqalar imkoniyatlarini kengaytiradi, shunga qaramay material oqimlarini maqbullashtirish talablarini o'zgartirmaydi. Bizningcha, xo'jalik yurituvchi sub'ektlar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar shakllarini tanlashda ularning tarkibini belgilovchi ishlab chiqarish munosabatlari va boshqaruvning iqtisodiy mohiyatini hisobga olish kerak.

Bir qator mutaxassislar raqamli iqtisodiyotni yangi texnologiyalar bilan belgilab, u raqamli texnologiyalarga asoslanganligini va shu bilan birga tovarlar va xizmatlar almashinuvi sifatida yanada aniqroq tavsiflanganligini ta'kidlaydilar. Bir qator mualliflarning fikricha, raqamli iqtisodiyot ma'lumotlarni yaratish, qayta ishlash, saqlash va uzatish usullariga, shuningdek raqamli kompyuter texnologiyalariga asoslangan.

Raqamli iqtisodiyotning eng to'liq ta'rifi, bizning fikrimizcha, raqamli iqtisodiyot ishlab chiqarishning asosiy omili bo'lgan iqtisodiy faoliyat hisoblanadi. Bizning fikrimizcha, raqamli iqtisodiyotga o'tish asosan quyidagi afzalliklarni beradi:

- xalqaro savdo maydonlariga kirish osonlashadi;
- bozor ishtirokchilari raqobatbardoshligini oshiradi;
- ishlab chiqarish faoliyatining moddiy va ma'muriy xarajatlari minimallasadi;
- yuqori malakali mutaxassislar uchun ish o'rinlari yaratiladi;
- pepublikaning bapcha tapmoqlapini qampab oluvchi infopmatsion baza vujudga keladi.

Ayni paytda O'zbekictonda paqamli texnologiyalap bank tizimi, chakana cavdo, tpancpopt, enepgetika, ta'lim, cog'liqni caqlash va boshqa cohalapda keng ko'lamda qo'llanilmoqda.

Shu o'rinda, 2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasiga binoan iqtisodiy rivojlanishni barqarorlashtirish maqsadida quyidagilarni amalga oshirish talab etiladi:

□ iqtisodiyotning real sektorida hamda moliya va bank sohalarida ishlab chiqarish va operatsion jarayonlarni raqamlashtirish darajasini 2026 yil yakuniga qadar 70 foizgacha oshirish.

□ dasturiy mahsulotlar sanoati hajmini 5 baravar, ularning eksportini esa 10 baravar oshirib, 500 million AQSh dollariga yetkazish lozim.

Xulosa qilib aytganda, raqamli iqtisodiyot rasmiylashtirilishi mumkin bo'lgan hamma sohani qamrab olishi mumkin. Har qanday vaziyatda biror tovarni ishlab chiqarish, taqsimlash, almashish va iste'mol qilish tizimiga moslashtirish uchun

imkoniyat topadi. Raqamli iqtisodiyot - iqtisodiyotni soxtalashtirish imkoniyatini cheklaydigan, davlatdan tortib quyidagi korxonalar, biznesmenlarni bir xilda manfaatdorligini ta'minlaydigan iqtisodiyotdir. Mamlakatimiz tomonidan raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yo'lini tanlaganligi axborot texnologiyalari sohasida yangi yo'nalishlar ochib beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Tapscott, Don The digital economy: promise and peril in the age of networked intelligence. New York: McGraw-Hill. 1997.
2. Gulyamov S.S., Ayupov R.H., Abdullaev O.M., Baltabaeva G.R. Raqamli iqtisodiyotda blokcheyn texnologiyalar. T.: TMI, "Iqtisod-Moliya" nashriyoti, 2019 y.
3. Gulyamov S.S., Ergashev R.X., Xamraeva S.N. Raqamli iqtisodiyot - O'quv qo'llanma. - T.: "Moliya", 2020. -377 b4. Маевский В.И., Малков С.Ю., Рубенштейн А.А. Теория перекрывающихся поколений основного капитала. //Вестник РАН. 86(1). - 2016. –С.39–47.
4. Плотников А.В. Основные принципы концепции цифровой экономики //Московский экономический журнал, 2018.
5. Положихина М.А. Регулирование цифровизации экономики: опыт Европы и России // РСМ. №4 (101). 2018 г.
6. Тародубцева Э.Б., Маркова О.М. Трансформация цифровизации мировой экономики // Вестник АСТУ. 2018 й.